

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مصاحبه پژوهشی با؛

دکتر حسن موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاری اجتماعی ایران

نقش آموزش همگانی در مدیریت بلایای طبیعی

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

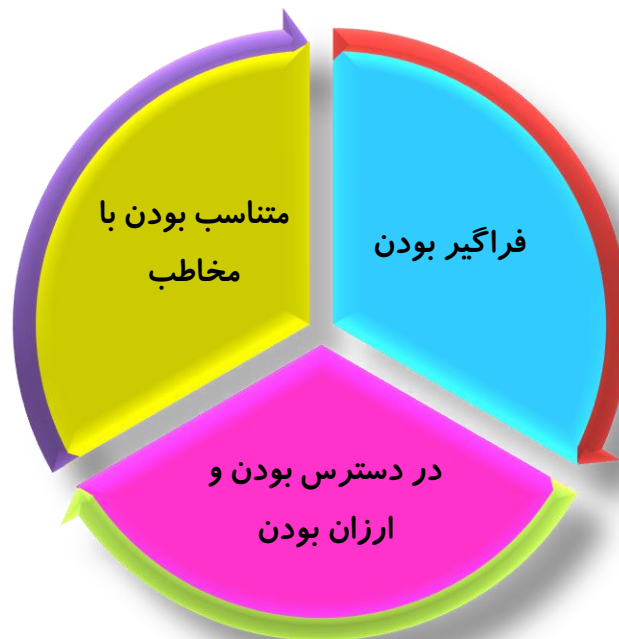
پژوهشگر: مریم عابدی

- در زمان وقوع بلایای طبیعی؛ برای اینکه بتوانیم بحران را مدیریت کنیم باید آموزش بحران را از قبل آموخته باشیم.
- باید از سنین کودکی برای مقابله با بلایای طبیعی فرهنگ‌سازی کرد.
- آمادگی عمومی در برابر حوادث و بلایا دو فایده دارد: ۱. موجب کاهش ترس و اضطراب ۲. موجب کاهش خسارات ناشی از سوانح می‌شود.
- آموزش قشر نوجوان در مدارس بسیار با اهمیت است.
- هیچ سازمانی به تنهایی نمی‌تواند بعد از بروز بحران همه حمایت‌های لازم را انجام دهد.
- ما در امداد و نجات بیشتر فعالیم تا در آموزش همگانی.
- آموزش همگانی باید چند ویژگی داشته باشد. ۱. فراگیر بودن ۲. در دسترس و ارزان بودن ۳. متناسب با مخاطب باشد.
- یکی از مهم‌ترین وظایف رسانه مخاطب شناسی است.

– فواید آمادگی عمومی در برابر حوادث و بلایا

– ویژگی‌های آموزش همگانی

ایران یکی از کشورهای حادثه خیز در حوزه بلایای طبیعی در دنیاست. طبیعتاً در کشوری با این شرایط، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها باید متناسب با این نیاز باشد چرا که کشور و مردم در حوزه بلایای طبیعی در طول سالیان سال، هزینه‌های زیادی را پرداخت می‌کند. بخشی از این هزینه‌ها بدون شک هزینه‌های انسانی است که غیرقابل جبران هم است. جبران ناپذیر بودن هزینه‌های انسانی، و عوارض ناشی از وقوع بلایای طبیعی مثل سیل و زلزله و طوفان و غیره..... عوارض ماندگار خواهند داشت حتی اگر ما در حوزه کالبدی و بازسازی حوزه‌هایی که تخریب شده‌اند، بهترین تلاش‌ها را انجام بدهیم آنچه که نیاز است تمرکز ما باید روی آموزش فراگیر همگانی باشد که مربوط به مدیریت بحران است و در قانون تشکیل مدیریت بحران^۱ هم به این موضوع اشاره شده است. در این رابطه مصاحبه‌ای با رئیس سازمان مددکار اجتماعی؛ دکتر سید حسن موسوی چلک انجام شده است که در ادامه ملاحظه خواهید کرد.^۲

□ اهمیت آموزش فراگیر

آمادگی عمومی در برابر حوادث و بلایا دو فایده مهم دارد: اول اینکه موجب کاهش ترس و اضطراب و نیز کاهش خسارات ناشی از سوانح می‌شود. جامعه، خانواده و شهروندان باید بدانند که به هنگام وقوع آتش‌سوزی چه باید بکنند و به هنگام وقوع طوفان، زلزله یا سیل به کجا پناه ببرند. مردم باید آماده باشند تا به هنگام ضرورت خانه‌های خود را ترک کنند و در پناهگاه‌های عمومی استقرار یابند. در چنین اوضاعی شهروندان باید بدانند که چگونه نیازهای اولیه پزشکی خود را تأمین کنند. دوم اینکه مردم با انجام اقداماتی می‌توانند دامنه خسارات ناشی از سوانح را کاهش داده (از جمله ساخت سیل‌بند، ارتفاع‌دادن به خانه‌های مسکونی یا جابه‌جایی محل سکونت از مسیر خطر و محکم کردن وسایلی که در جریان زمین‌لرزه احتمال سقوط آن‌ها می‌رود) یا به طور کلی خود را از گزند خطر دور نگه دارند. باید گفت که حوادث و بلایا سالیانه جان صدها هزار نفر را می‌گیرند. هر یک از حوادث و بلایا برای شهروندان و امکانات جامعه می‌تواند عواقب طولانی مدتی به همراه داشته باشد. اگر در جامعه حادثه یا بلایی روی بدهد، دولت و سازمان‌های امداد رسان اقدام به ارایه کمک خواهند کرد، اما شهروندان نیز باید آماده باشند. امداد رسانیان بلافاصله در محل وقوع سانحه حضور پیدا خواهند کرد و گاهی ممکن است در جایی دیگر سرگرم امداد رسانی باشند.^۳

□ فرهنگ‌سازی برای مقابله با سوانح و بلایای طبیعی

آقای دکتر سید حسن موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاری اجتماعی ایران

باید از سنین کودکی برای مقابله با بلایای طبیعی فرهنگ‌سازی کرد؛ در واقع علت نهادینه نشدن آمادگی در مقابل بلایای طبیعی همان آموزش و یاد ندادن از سنین پایین است؛ لذا آموزش قشر نوجوان در مدارس بسیار با اهمیت است. پیشگیری بهتر از درمان است شعاری که در حوزه بهداشت دائم گفته می‌شود می‌توان همین شعار را در حوزه بلایای طبیعی برای فراگیر کردن و ضرورت آموزش همگانی بکار برد که آموزش فراگیر را جدی بگیریم. چون مدیریت صحیح این شرایط و در جاهای دیگر پیشگیری از بروز برخی از حوادث (حوادث قابل پیشگیری) منوط به داشتن آموزش درست است.

۱. با استناد به قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۸۶/۱۰/۲۵ سازمان مدیریت بحران کشور به منظور ایجاد مدیریت یکپارچه در امر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، ایجاد هماهنگی و انسجام در زمینه‌های اجرائی و پژوهشی، اطلاع‌رسانی متمرکز و نظارت بر مراحل مختلف مدیریت بحران و ساماندهی و بازسازی مناطق آسیب دیده و استفاده از همه امکانات و لوازم مورد نیاز وزارتخانه‌ها، موسسات و شرکتهای دولتی و عمومی، بانکها و بیمه‌های دولتی، نیروهای نظامی و انتظامی، موسسات عمومی غیردولتی، شوراهای اسلامی، شهرداریها، تشکلهای مردمی، موسساتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است، دستگاههای تحت امر مقام معظم رهبری و نیروهای مسلح در صورت تفویض اختیار معظم له، جهت بهره‌مندی بهینه از توانمندیهای ملی منطقه ای و محلی در مواجهه با حوادث طبیعی و سوانح پیش بینی نشده تشکیل می‌گردد.

۲. مصاحبه تلفنی با دکتر سید حسن موسوی چلک؛ رئیس سازمان مددکار اجتماعی؛ اداره پژوهش خبری معاونت سیاسی صدا و سیما؛ ۹۸/۲/۱۶

۳. چرا در برابر حوادث و بلایای طبیعی باید آماده باشیم؛ باشگاه خبرنگاران جوان، ۹۷/۷/۲۱

□ ویژگی آموزش همگانی در برابر بلایای طبیعی

آقای دکتر سیدحسین موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاری اجتماعی ایران

آموزش همگانی باید چند ویژگی داشته باشد. ویژگی اول آن فراگیر بودن آن است: یعنی همه مردم به این آموزش‌ها دسترسی داشته باشند. ویژگی دوم آموزش: در دسترس و ارزان بودن آن است و سومین ویژگی باید متناسب با مخاطب باشد.

این آموزش‌ها باید محتوایش تعیین شود و داشتن روش‌های مناسب برای هر مخاطب یعنی روش‌هایی متناسب و جذاب باشند. افزایش آگاهی مردم در مورد خطرات ناشی از بلایای طبیعی و ایجاد تغییرات در رفتار مردم ضرورت دارد. شهروندان باید اعتقاد پیدا کنند که با فراگیری آموزش‌های مناسب، می‌توانند خود را طوری سازماندهی کنند که در مقابل بلایای طبیعی، پیشگیری و خودامدادی کنند.

□ استفاده از همه ظرفیت‌های ممکن در آموزش همگانی

آقای دکتر سیدحسین موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاری اجتماعی ایران

شهروندان امروزی هیچ آموزشی در حوزه مدیریت بحران ندیده‌اند. آموزش همگانی فراگیر در مواقع بروز بحران حتی بعد از بحران به مردم کمک می‌کند که آنها با مهارت‌هایی که کسب می‌کنند و اطلاعاتی که در اختیارشان قرار می‌گیرد، بدون وابستگی به دیگران خودشان بتوانند از خودشان مراقبت کنند و مداخلات اولیه را انجام دهند و نیاز به افراد دیگر نداشته باشند. برای اینکه بتوانیم آموزش را فراگیر و نهادینه کنیم باید از همه ظرفیت‌ها به درستی استفاده کرد. این ظرفیت‌ها اعم از دستگاه‌های مسئول، دستگاه‌های مرتبط دولتی، نهادهای عمومی و مؤسسات غیر دولتی، انجمن‌ها، رسانه‌ها، گروه‌های محلی و مردمی، فضاهای عمومی، محیط‌های اجتماعی. همه ظرفیت‌ها باید برای نهادینه کردن آموزش فراگیر در حوزه مدیریت بحران استفاده کرد تا هزینه کشور در مواقع بروز بحران به حداقل برسد و همه اقشار جامعه نیز اطلاعات لازم را در حوزه مدیریت بحران داشته باشند. بدین ترتیب، هزینه‌هایی که بعداً باید بپردازیم کمتر خواهد بود. فراموش نکنیم هیچ سازمانی به تنهایی نمی‌تواند این اقدامات را انجام دهد. هیچ سازمانی به تنهایی نمی‌تواند بعد از بروز بحران همه حمایت‌های لازم را انجام دهد. در چنین شرایطی ما باید مدیریت هوشمند داشته باشیم.

همه این ظرفیت‌ها را باید بکارگیریم؛ از مهد کودک شروع کنیم تا مدرسه و دانشگاه‌ها و مراکزی که نوجوانان و جوانان تجمع و حضور دارند. بویژه کانون‌های دانش‌آموزی کانون‌های صنفی دانشجویی، پادگان‌ها و مراکز نظامی که افراد آنجا حضور دارند همه اینها باید برای نهادینه کردن آموزش‌های همگانی بستر سازی شوند ما نباید از این ظرفیت‌ها غفلت کنیم همه این نهادها باید در زمینه بلایای طبیعی آموزش دهند.

آقای دکتر سیدحسین موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاری اجتماعی ایران

ما در امداد و نجات بیشتر فعالیم تا در آموزش همگانی. متأسفانه ما از ظرفیت گروه‌های محله‌ای در این حوزه غافلیم و از این ظرفیت کمتر استفاده کرده‌ایم در حالی که فرصت‌های زیادی داریم که مردم محله‌ای که در مناسبت‌های مختلف در تکایا و تشکل‌ها و گروه‌هایی که دارند دور هم جمع می‌شوند را می‌توانیم آموزش دهیم. فراموش نکنیم ما جزو کشورهای حادثه‌خیز بالا هستیم. طبیعتاً مردم باید آموزش‌های لازم را فرا گیرند تا خودشان بتوانند از خودشان مراقبت کنند یا حتی به دیگران کمک کنند. آموزش فراگیر فقط برای خود مراقبتی و کمک به خودشان نیست؛ این آموزش‌ها می‌تواند مبنای حمایت و کمک به سایر افراد محله و اطرافیان خودشان هم باشد. ما اگر آموزش فراگیر را به درون خانواده‌ها ببریم، پیامدهای منفی ناشی از وقوع چنین حوادثی در کشور را به حداقل می‌رسانیم و این مستلزم تغییر؛ هم در سیاست‌گذاری‌ها و هم تغییر در برنامه‌ریزی‌ها و اجراست و برای رسیدن به این مقصود حمایت‌های حاکمیت باید وجود داشته باشد؛ زمانی ما مجبوریم برای کسانی که در حوادث آسیب دیده‌اند و دچار آسیب‌های روانی شده‌اند، هزینه‌های گزافی بپردازیم؛ آیا بهتر نیست این هزینه‌ها را قبل از وقوع حادثه با آموزش‌های فراگیر همگانی بپردازیم؟ بیایید آموزش مداخله در بحران را فراگیر کنیم و فراموش نکنیم که هر کس این آموزش را می‌گیرد، و از دانشی که در زمان قبل از وقوع بحران آموخته‌است در واقع خودش می‌تواند برای عبور از بحران، خود و دیگران را مدیریت کند و از شرایط دشوار پس از بلایای طبیعی عبور کند و واکنش‌های منطقی و درستی از خود بروز دهد.